

Venster op de middeleeuwen

La Catedral del Mar toont de kleuren van de veertiende eeuw

De stad Barcelona heeft altijd al een enorme aantrekkingskracht gehad. Zo ook in de veertiende eeuw. Het was toen een vrijhaven voor internationale handelaren, Catalaanse ambachtslieden, avonturiers uit de omgeving en gelukszoekers van het platteland. De serie *La Catedral del Mar* vertelt het verhaal van een vader en zoon die hun toevlucht zoeken tot Barcelona op zoek naar vrijheid. Tegelijkertijd gunt het de kijker een blik op de Catalaanse middeleeuwen.

Daan van Leeuwen is redacteur van Kleio.

Barcelona in de veertiende eeuw is een kakofonie van geuren, kleuren en geluiden. De Catalaanse stad is een mierennest van handelslieden die geld verdienen aan schepen, wijn en olijfolie. Maar ook een stad van *Bastaixos*, rotsvaste steendragers die zware keien vanaf de steengroeve Montjuïc naar de bouwplaats van de kathedraal in de visserswijk dragen, geestelijken die in zichzelf gekeerd prevelend het Onze Vader uitspreken op de kasseien van de smalle straatjes en visverkopers die op de markt al zwaaiend de vliegen boven hun vers gevangen handelswaar proberen te verjagen. 'Stadslucht maakt vrij', moet Bernat denken als hij als opstandige horige met zijn babyzoon door berg en dal vlucht naar Barcelona. Eenmaal in de stad schiet de jonge vader met zijn baby op zijn arm schichtig door de straten en over het marktplein, op zoek naar een vrijhaven.

Ribera die gebouwd wordt met het geld en handen van de gildes. Deze kerk speelt een belangrijke rol in het leven van Arnau als vrijplaats, onderdak, werkplaats en rustpunt voor contemplatie.

Zoektocht naar vrijheid

In de eerste aflevering zien we hoe de horige Bernat zich probeert te ontworstelen aan de sterke machts-greep van de lokale adel en als opstandeling vlucht naar de stad. In het florerende Barcelona ervaart hij dat er andere wetten gelden binnen de stadsmuren dan daarbuiten, waardoor zijn zoon Arnau in relatieve veiligheid kan opgroeien. De scepter wordt hier gezwaaid door de Raad van Honderd, die bestaat uit gildemeesters en handelaren. Hij groeit op onder het dak van zo'n gildemeester en wordt lid van de *Bastaixos*. Als zijn vader Bernat wordt verraden en de doodstraf krijgt, en hij moet gehoorzamen aan de meester waarvan hij jaren onderdak heeft gekregen, overdenkt Arnau wat vrijheid inhoudt.

'Het gunt de kijker een blik op wat Barbera Tuchman de "waanzinnige veertiende eeuw" zou noemen; kleurrijk, vitaal, maar ook wreed en donker'

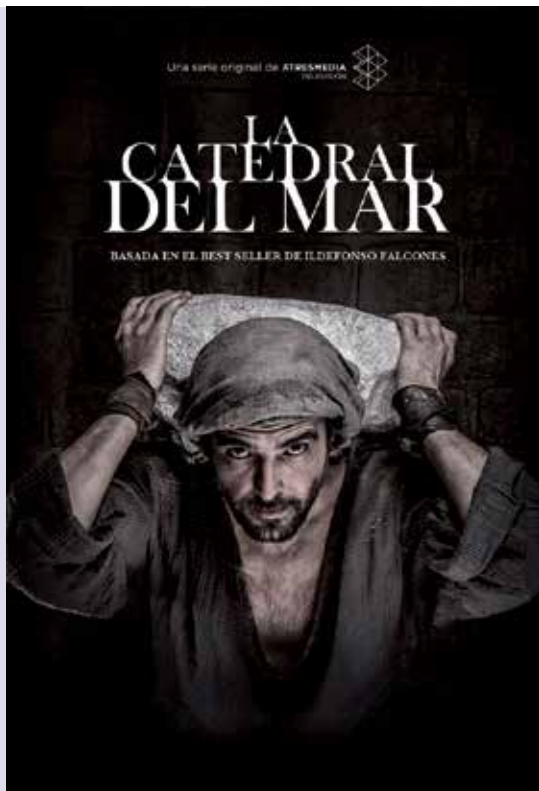

Waanzinnige eeuw

De serie *La Catedral del Mar*, naar de bestseller van Ildefonso Falcones, vertelt het verhaal van Bernat en Arnau Estanyol in hun zoektocht naar vrijheid en geborgenheid. Het gunt de kijker een blik op wat Barbara Tuchman de 'waanzinnige veertiende eeuw' zou noemen; kleurrijk, vitaal, maar ook wreed en donker. Het fictieve verhaal van Bernat en Arnau laat beide kanten van deze eeuw zien. Parallel aan de levens van de hoofdpersonen zien we de bouw van de Catalaanse-gotische kathedraal Santa María del Mar zich voltooien, een volkskerk in het visserskwartier La

De kenmerken van het leven in de middeleeuwse stad worden prachtig in beeld gebracht in de eerste drie afleveringen; de stadsrechten die Bernat en Arnau vrijheid kunnen bieden boven het zware leven op het platteland, de drukke werkplaatsen van de gildes, de levendige marktplaats in het centrum van de stad en de mogelijkheden om carrière te maken door de absentie van het juk van de standensamenleving. Middeleeuws Barcelona floreert in de eerste helft van de veertiende eeuw.

In aflevering 4 wordt Arnau plots geconfronteerd met de wrede kant van de levendige stad: de vatbaarheid van Barcelona voor de Zwarte Dood. Hij ziet de zwarte rookpluimen van de brandstapels die boven de stad hangen, witte kruizen op de huizen van besmette lijders, de dagelijkse dodenkar die

La Catedral del Mar

Duur: acht afleveringen van circa 55 minuten

Regie: Jordi Frades

Acteurs: Aitor Luna (Arnau), Daniel Grao (Bernat), Josep Maria Pou (Sahat), Michelle Jenner (Mar), e.a.

Kijkwijzer: 16+

Zichtbaar op: Netflix

door de stad trekt om de lichamen te bergen en woedende overlevenden die het gemunt hebben op de Joden van de stad. Arnau redt een Joodse familie uit de handen van een woedende menigte en laat ze onderduiken in de kathedraal waaraan hij zelf heeft meegebouwd. De barmhartige samaritaan blijft nadat de pest is verdwenen in contact met de Joodse familie en leert van hen het lucratieve beroep van geldwisselaar.

Leven als edele

Als de handel van Arnau uiterst winstgevend blijkt te zijn en hij zelfs geld uitleent aan de Catalaanse koning, blijkt dat meer macht in de stad niet met meer vrijheid gepaard gaat. Hij wordt weliswaar consul van de koning in Barcelona, maar diezelfde koning arrangeert een huwelijk voor hem met vrouw Elionore, protegee van het hof, waarbij Arnau ongewenst ook in de adelstand wordt verheven; de adel waar hij zo'n hekel aan heeft. Hij krijgt door dit huwelijk een liefdeloze relatie met een vrouw die hem vanwege zijn achtergrond als zoon van een horige boer niet wil, maar hij krijgt ook de voordelen, in de vorm van landerijen en huizen buiten de stad. Als baron Arnau de akkergronden gaat inspecteren en daarmee als zoon van een boer weer terugkeert naar het platteland, is de cirkel rond. Tegen alle verwachtingen van de lokale adel in gebruikt Arnau zijn machtspositie om de boeren te ontslaan van de plichten van het hofstelsel en geeft hun de vrijheidsrechten waarvoor hij jarenlang heeft gevochten.

De belofte van vrijheid voor de boeren van hun landerijen en Arnau's weigering om het huwelijk tussen hem en vrouw Elionore te consumeren, schiet haar in het verkeerde keelgat. Ze verraadt haar ►

Bruikbare scènes

■ Aflevering 1: 29:15-37:28

De horige boer Bernat is in opstand gekomen en vlucht naar Barcelona om vrij te kunnen zijn. Als hij volgens het stadsrecht een jaar en een dag blijft, is hij een vrij burger van de stad. Hij krijgt onderdak bij zijn zwager die als gildemeester en handelaar carrière wil maken en probeert tot de Raad van Honderd toe te treden. Bernat ervaart vervolgens hoe zwaar het leven binnen het pottenbakkersgilde is. Een mooi detail is de hulp Habiba, die zich ontfermt over baby Arnau. Hierin is de invloed van de islam nog goed te zien, ondanks dat Barcelona door de reconquista alweer enige tijd christelijk is.

■ Aflevering 2: 10:21-16:51

De jonge Arnau en zijn vriend Joan gaan naar de bouwplaats van de Catedral del Mar waar ze leren over de bouw van de volkskathedraal, de *Bastaxos* en de maagd Maria.

■ Aflevering 4: 44:47-53:43

Als Arnau na een jarenlange veldtocht voor de koning terugkeert naar zijn huis, treft hij de stad in rouw aan. De Zwarte Dood heeft Barcelona getroffen en grote delen van de stad ontvolkt. Arnau ziet de verschrikkelijke uitwerkingen van de dood: de dodenstoet, zelfkastijdende boetelingen, de volkswoede en de brandstapels. Als Arnau zijn eigen vrouw opzoekt, vreest hij het ergste. (Let op: expliciete scène, 16 jaar en ouder.)

■ Aflevering 5: 16:55-20:56

Arnau wordt geldwisselaar en dat levert hem een lucratieve handel op. Zijn assistent Sahat legt aan hem uit hoe hij een handelsnetwerk met geldwisselaars kan opzetten en geld kan verdienen aan Frans, Spaans, Italiaans en moslim-geld. Het geeft een goed beeld van de terugkomst van de geldeconomie van Barcelona.

■ Aflevering 5: 37:00-39:19

Op het strand van de stad vertelt Arnau zijn adoptie dochter Mar over het verschil tussen de rijkdom van de gildemeesters en handelaren en die van de oude adel. Het laat goed zien hoe de machtsverhoudingen liggen binnen de stad en legt bloot hoe de adel steeds minder macht krijgt in de stad.

■ Aflevering 6: 31:00-38:20

Arnau is baron geworden door zijn relatie met de koning. Hij gebruikt deze titel om al de horige boeren van zijn domeinen vrij te spreken en alle feodale relaties te verbreken. De lokale adel krijgt hiermee minder macht over de akkergronden van baron Arnau. Het hofstelsel komt hiermee op losse schroeven te staan, een ontwikkeling die in de rest van Europa op dat moment ook te zien is.

man door hem aan te geven bij de Kerk. De inquisitie ontnemt zijn vrijheid door hem in te sluiten en onderwerpt hem aan een zwaar gerechtproces waarin hij zich moet verantwoorden voor zijn daden. Arnau lijkt zich kranig te verweren tegen het spervuur aan vragen van de kerkelijke rechtbank, maar ogenschijnlijk zonder succes. Wat zal dit betekenen voor de vrijheid van Arnau?

Apotheose

De oplettende kijker zal in het fictieve leven van Arnau Estanyol – geschapen door de auteur Ildefonso Falcones – enige overeenkomsten zien met verhalen uit het Nieuwe Testament. In elke aflevering zijn er verwijzingen naar het leven van Christus. Bijvoorbeeld in de eerste aflevering waarin Bernat moet vluchten met zijn pasgeboren zoon naar vreemde oorden om de autoriteiten te ontlopen. Of in aflevering 2, waarin Bernat het ongelijkheidsvraagstuk in de stad aan de kaak stelt. Ook de apotheose kent een bekende christelijke analogie: Arnau moet zich verantwoorden voor een rechter die uitspraak zal doen over vrijheid of straf. Hij kan door zijn rechtvaardigheidsgevoel alles zo goed onder woorden brengen dat 'zijn' Pontius Pilates alles uit de kast moet trekken om hem te veroordelen.

Het achtluik *La Catedral del Mar* kent door deze analogieën verschillende verhaallagen en deze nuance maakt het tot een kleurrijk historisch drama. Het maakt de Spaanse productie soms ook wat lastig te volgen; de snelle ontwikkelingen worden afgewisseld met langdradige scènes die het *binge-watches* wat bemoeilijken. Het is een prima serie om verspreid over de kerstvakantie te kijken, maar leent zich niet om als historisch project in zijn geheel in de (bovenbouw-)klas te kijken. Ook vanwege soms expliciete geweldscènes.

Door de prachtige vensters die de serie biedt op de verschillende aspecten van de hoge middeleeuwen kunt u verschillende scènes wel los laten zien. U kunt hierbij algemene kenmerken van de late middeleeuwen toelichten: hoe het hofstelsel op losse schroeven komt te staan, de middeleeuwse standensamenleving en het leven in de stad, gildes en ambachten, de Zwarte Dood, de toename van de zelfstandigheid van steden en de terugkeer van de geldeconomie. Voor dit doel is de serie uiterst geschikt. ■